

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

www.ketab.ir

بر ساحل سخن

یادداشت‌هایی برای سخنرانی

استاد سیدمرتضی صالحی خوانساری

جلد چهارم

امام کاظم علیه السلام، امام رضا علیه السلام و امام جواد علیه السلام

تهیه: مؤسسه رساله‌النبلیغ

فهرست مطالب

۱۷	مقدمه
دفتر نهم: امام کاظم <small>علیه السلام</small>	
۲۳	بخش اول: ولادت امام کاظم <small>علیه السلام</small>
۲۳	تاریخ ولادت امام کاظم <small>علیه السلام</small>
۲۳	ولادت
۲۵	ارشاد مردم در گهواره
۲۶	مادر امام کاظم <small>علیه السلام</small>
۲۸	القاب امام <small>علیه السلام</small>
۲۸	عبد صالح
۲۹	شمایل امام <small>علیه السلام</small>
۲۹	ميلاد امام <small>علیه السلام</small> در آيينه شعر
۲۹	تاج سر
۳۰	سينايي دگر
۳۲	مظهر علوم

۳۲	گنجینه آداب
۳۳	فصل هفتم
۳۴	بخش دوم: فضایل امام کاظم <small>علیه السلام</small>
۳۴	یک: علاقه شدید امام صادق <small>علیه السلام</small>
۳۸	دو: خدمت به مذهب
۳۸	سه: از نگاه مخالفان
۴۰	چهار: نسبت علمی هارون
۴۵	پنج: تکیه به فارسی و حبشی
۴۷	شش: مسلمان شدن راهب
۵۲	هفت: دستور به درخت
۵۴	هشت: ابوحنیفه و امام کاظم <small>علیه السلام</small>
۵۵	نه: شفای شیخ محمد
۵۸	ده: مرگ زندان بان
۶۰	بخش سوم: سیره عملی امام کاظم <small>علیه السلام</small>
۶۰	عبادت
۶۳	خدا ترسی
۶۳	ارشاد گمراهان
۶۴	تواضع
۶۵	آزاد کردن بردگان
۶۵	تلاوت و تدبر در قرآن
۶۸	فعالیت اقتصادی
۶۹	انفاق
۷۲	بردباری

فهرست مطالب

۷۴	زهد
۷۶	بخش چهارم: احادیثی از امام کاظم <small>علیه السلام</small>
۷۶	وصیت به هشام
۱۱۲	لشکریان خرد و نادانی
۱۱۳	دعا برای رفع بلا
۱۱۴	بهرین دارو
۱۱۴	شوط رحمت الهی
۱۱۴	اهمیت شورت
۱۱۵	شوخی بی جا
۱۱۵	سه راه کار
۱۱۵	ایمان به مقدرات الهی
۱۱۵	بی تفاوت نبودن در اجتماع
۱۱۶	قرآن و عترت
۱۱۶	فلسفه بلا
۱۱۷	سجده شکر
۱۱۸	بخش پنجم: امام کاظم <small>علیه السلام</small> و حادثه کربلا
۱۱۸	عید نوروز
۱۱۹	نیاز شیعیان
۱۲۰	رهایی از فقر
۱۲۱	تربت امام حسین <small>علیه السلام</small>
۱۲۱	زیارت نامه
۱۲۲	ثواب حج
۱۲۴	بخش ششم: شهادت امام کاظم <small>علیه السلام</small>

۱۲۴	تاریخ شهادت
۱۲۴	خلفای معاصر امام <small>علیه السلام</small>
۱۲۵	امام <small>علیه السلام</small> در دوران هارون
۱۲۷	علل زندانی شدن
۱۲۷	سبب زندان
۱۲۸	دعا در زندان
۱۲۹	مسئبت امام کاظم <small>علیه السلام</small>
۱۳۰	امام رضا <small>علیه السلام</small> و ام احمد
۱۳۲	گرفتن سلسله
۱۳۳	این جاست کاظمین

دفتر دهم: امام رضا علیه السلام

۱۳۷	بخش اول: ولادت امام رضا <small>علیه السلام</small>
۱۳۷	تاریخ ولادت
۱۳۷	تمنای دیدار
۱۳۸	ولادت
۱۳۹	مادر امام رضا <small>علیه السلام</small>
۱۴۳	القاب امام <small>علیه السلام</small>
۱۴۳	رضا
۱۴۵	شمایل و هیبت امام <small>علیه السلام</small>
۱۴۶	میلاد امام <small>علیه السلام</small> در آینه شعر
۱۴۶	دوازده بند
۱۴۶	بند اول

فهرست مطالب

۱۴۷	بند دوم
۱۴۷	بند سوم
۱۴۸	بند چهارم
۱۴۸	بند پنجم
۱۴۹	بند ششم
۱۴۹	بند هفتم
۱۴۹	بند هشتم
۱۵۰	بند نهم
۱۵۰	بند دهم
۱۵۱	بند یازدهم
۱۵۱	بند دوازدهم
۱۵۲	غریب غریبان
۱۵۲	شب میلاد رضا <small>علیه السلام</small>
۱۵۴	کعبه دل‌ها
۱۵۵	فرزند موسی
۱۵۷	مرحبا نجمه
۱۵۸	یک رباعی
۱۵۹	بخش دوم: فضایل امام رضا <small>علیه السلام</small>
۱۶۰	روایت یزید بن سلیط
۱۶۳	عالم آل محمد
۱۶۳	پاره تن پیامبر
۱۶۴	مُفَضَّل و امام رضا <small>علیه السلام</small>
۱۶۵	مناظره‌ها

- ۱۷۰ زبان‌های مختلف
- ۱۷۱ شیخ حرّ عاملی
- ۱۷۲ رکن الدّوله
- ۱۷۲ حاکم توس
- ۱۷۲ چشمه آب
- ۱۷۳ عبداللّٰه بن مغیره
- ۱۷۳ دعای باران
- ۱۷۵ نما دادن کور
- ۱۸۰ بخش سوم: سیره عملی امام رضا علیه السلام
- ۱۸۰ گزارش ابراهیم بن عباس
- ۱۸۲ نماز و عبادت
- ۱۸۳ خدا ترسی
- ۱۸۴ ارشاد گمراهان
- ۱۸۴ تواضع
- ۱۸۵ تلاوت قرآن و تدبیر در آن
- ۱۸۷ انفاق و سخاوت
- ۱۹۱ سه مبعوض الهی
- ۱۹۱ بردباری
- ۱۹۲ امر به معروف و نهی از منکر
- ۱۹۳ مهمان‌نوازی
- ۱۹۴ زهد و دنیاگریزی
- ۱۹۵ ولایت عهدی
- ۱۹۸ بخش چهارم: احادیثی از امام رضا علیه السلام

۱۹۸	نوشته‌های گنج
۱۹۹	تقوا
۱۹۹	سؤال مأمون
۲۰۱	ارزش علم و دانش
۲۰۱	ارزش عقل
۲۰۲	نشانه‌های عاقل
۲۰۲	درخواست دعا از امام <small>علیه السلام</small>
۲۰۴	امام <small>علیه السلام</small> و برادرش زید
۲۰۵	پیوند محبت و اطاعت
۲۰۶	حقیقت ایمان
۲۰۷	مباهله
۲۰۸	هفت چیز مشروط
۲۰۹	امام <small>علیه السلام</small> و عبدالعظیم
۲۱۰	سه شرط ایمان
۲۱۰	دوازده موعظه
۲۱۳	سلسلة الذهب
۲۱۴	عفو و گذشت
۲۱۵	نگاه امام به شیعیان
۲۱۵	گناه و آثار آن
۲۱۷	كَيْفَ أَضْبَحْتُ
۲۱۷	پنج خصلت مهم
۲۱۷	بهترین و بدترین زندگی‌ها
۲۱۸	آثار احسان

۲۱۹	توکل
۲۲۰	خودبینی
۲۲۰	جبر و تفویض
۲۲۱	خداشناسی
۲۳۰	دعا برای وقت گرفتاری
۲۳۳	مهدویت
۲۳۴	احادیث از پیامبر
۲۳۹	حدیثی از امام سجاده
۲۴۱	بخش پنجم: امام رضا و حادثه کربلا
۲۴۱	امام و ریتارین شبیه
۲۴۴	امام و دُعبل
۲۴۴	دُعبل خُزاعی
۲۴۶	مقام علمی دُعبل
۲۵۰	آثار دُعبل
۲۵۲	قصیده تائبه
۲۵۴	امام و زیارت امام حسین
۲۵۶	بخش ششم: شهادت امام رضا
۲۵۶	تاریخ شهادت
۲۵۷	خلفای معاصر امام
۲۵۷	اخبار از شهادت و ثواب زیارت
۲۶۲	علت شهادت به دست مأمون
۲۶۴	شیوه شهادت
۲۶۵	شهادت، به روایت ابوصلت

۲۷۱	دَعْبِل و شهادت امام <small>علیه السلام</small>
۲۷۲	اشعار امام <small>علیه السلام</small>
۲۷۳	شهادت امام <small>علیه السلام</small> در آئینه اشعار
۲۷۳	من کیستم؟
۲۷۴	صدای پای دل
۲۷۶	کم است
۲۷۷	به کوی رسالت
۲۷۸	تو رفوف اهل بیتی
۲۷۹	امامی چون علی موسی الزکیا کو؟

دفتر یازدهم: امام جواد علیه السلام

۲۸۵	بخش اول: ولادت امام جواد <small>علیه السلام</small>
۲۸۵	تاریخ ولادت
۲۸۶	ببرکت ترین مولود
۲۸۶	ولادت
۲۸۹	مادر حضرت جواد <small>علیه السلام</small>
۲۹۱	القاب امام <small>علیه السلام</small>
۲۹۲	شمایل امام <small>علیه السلام</small>
۲۹۳	میلاد امام <small>علیه السلام</small> در آئینه شعر
۲۹۳	میلاد جواد بن رضا
۲۹۶	دردانه پدر
۲۹۷	شب بارانی
۲۹۷	چند دوبیتی

۲۹۹	بخش دوم: فضایل جواد الائمه <small>علیهم السلام</small>
۲۹۹	فارق حق و باطل
۳۰۰	علی بن جعفر
۳۰۱	مجلس بی نظیر
۳۰۹	شبائت أم الفضل
۳۰۹	بارورشدن درخت
۳۱۰	نجات زندانی
۳۱۱	حاضر جوابی امام
۳۱۳	آگاهی از دل مردم
۳۱۶	ابوهاشم جعفری
۳۱۷	پاسخ دندان شکن
۳۲۱	زلزله
۳۲۲	ابن الرضا ابن الرضا
۳۲۳	اعجازی دیگر
۳۲۴	منم جواد
۳۲۴	شفای چشم
۳۲۵	ارادت ویژه به جداهش فاطمه <small>علیها السلام</small>
۳۲۷	بخش سوم: سیره عملی امام جواد <small>علیه السلام</small>
۳۲۷	جود و کرم
۳۲۹	دو نامه
۳۳۱	مقابله با انحراف
۳۳۳	دعا برای شیعیان
۳۳۴	عفو و گذشت

۳۳۴	عطوفت و مهربانی
۳۳۶	گره‌گشایی
۳۳۸	بخش چهارم: احادیثی از امام جواد <small>علیه السلام</small>
۳۳۸	سی هزار جواب
۳۳۹	نامه به علی بن مهزیار
۳۴۰	احادیثی از جدّش علی <small>علیه السلام</small>
۳۴۱	تضیلت علماء
۳۴۲	کنترل گوش
۳۴۲	تولی و تبری
۳۴۳	دنیا و آخرت
۳۴۳	کلام کوتاه
۳۴۶	نیازهای مؤمن
۳۴۶	موعظه کوتاه
۳۴۶	آسان‌گیری در ازدواج
۳۴۷	تعقیبات نماز
۳۴۸	الوسائل الی المسائل
۳۴۹	یک: مناجات استخاره
۳۵۱	دو: مناجات استقاله (چشم‌پوشی)
۳۵۳	سه: مناجات سفر
۳۵۵	چهار: مناجات طلب رزق
۳۵۷	پنج: مناجات استعاذه (پناه‌بردن و درخواست کمک)
۳۵۹	شش: مناجات طلب توبه
۳۶۱	هفت: مناجات طلب حج

۳۶۳	هشت: مناجات کشف ظلم
۳۶۴	نه: مناجات شکر خدا
۳۶۶	ده: مناجات طلب حوائج
۳۶۸	بخش پنجم: بررسی سه موضوع
۳۶۸	امانت در کودکی
۳۶۸	مقدمه
۳۶۹	پاسخ اصلی
۳۷۵	ادعای امام جواد <small>علیه السلام</small>
۳۸۰	تحلیلی از یک حدیث
۳۹۱	بخش ششم: شهادت امام جواد <small>علیه السلام</small>
۳۹۱	تاریخ شهادت
۳۹۱	خلفای معاصر امام <small>علیه السلام</small>
۳۹۲	شیوه شهادت
۳۹۹	خبر شهادت
۴۰۰	شهادت امام <small>علیه السلام</small> در آینه شعر
۴۰۰	یار جانی
۴۰۱	پسر پرستارش
۴۰۲	حاصل رضا
۴۰۳	حیف أم الفضل داری
۴۰۳	آن آشنا
۴۰۵	کتابنامه

مقدمه

سخن و سخنوری از هنرهای مهم، جذاب و کهن در میان بشرِ دیروز، امروز و فرداست؛ البته اهمیت و قداست این مهم، بسته به محتوا و متعلق آن، مختلف و دارای مراتب است و هرگاه دین خدا و به‌ویژه آخرین و کامل‌ترین آن‌ها؛ یعنی شریعت اسلام، موضوع سخنوری قرار گیرد، قداست و اهمیتش به نقطهٔ اوج می‌رسد.

آیین مقدس اسلام در عمود زمان، در کنار زحمات محدثان، مفسران، فقیهان و دیگر عالمان علوم اسلامی، توسط نویسندگان، خطیبان و سخنوران، ترویج، تبیین و عصارهٔ مجاهدت‌های علمی عالمان اسلامی با هنر بیان و بیان به جامعه تزریق شده و می‌شود.

هنر و فن سخنوری نیز مانند دیگر علوم و فنون، مراتبی دارد و همهٔ اهالی «بیان» به اندازهٔ خود در پیشرفت اسلام سهیم بوده و هستند، اما در این میان، نقش «سخنوران و خطیبان طراز اول»، ویژه و ممتاز است؛ چه این‌که ایشان علاوه بر ترویج مستقیم معارف اسلامی برای مردم جامعه و تربیت شاگردان و خطیبانی دیگر برای نسل‌های آینده، نوشته‌ها و یادداشت‌هایشان نیز - که محصول یک عمر تحقیق و تدقیق در علوم مختلف است - می‌تواند برای اهالی سخن راهنما باشد.

یکی از این معدود خطیبان و سخنوران عصر حاضر، حضرت حجة الاسلام والمسلمین حاج سید مرتضی صالحی خوانساری - دامت افاضاته - است که پس از توفیق بهره‌وری از استادان میرز فقهی و علمی در خوانسار، قم و تهران، نظیر حضرات آیات: حاج آقا حسین علوی خوانساری، حاج سید محمد علی ابن الرضا، حاج شیخ ابوالفضل خوانساری، میرزا علی آقا فلسفی، آقا رضا صدر، حاج آقا حسین کنی و نیز اساطین خطابه در تهران، همچون حضرات آیات و حجج اسلام: حاج محقق خراسانی، حاج مدقق خراسانی، وحید خراسانی، راشد تربتی، حلبی و خصوصاً حاج شیخ محمد تقی فلسفی، موفق شده‌اند بیش از نیم قرن فعالیت تبلیغی داشته باشند و در داخل و خارج از کشور، به ترویج آیین اسلام بپردازند.

استاد صالحی خوانساری پس از اقامتی ۴۵ ساله در تهران، بار دیگر رحل اقامت در قم افکندند و مؤسسه فرهنگی «رسالة التبلیغ» را تأسیس کردند تا علاوه بر تربیت خطیبان جوان، به یادداشت‌های مختلف خود - که طی سالیان زیادی فراهم کرده بودند - سامان ببخشند.

به همین سبب، نوشته‌های خود را در اختیار واحد پژوهش قرار دادند تا به مرور زمان، تنظیم شود و در اختیار اهل سخن قرار گیرد. یادآوری چند نکته در این زمینه ضروری است:

۱. مخاطب اصلی این مجموعه، خطبا و مبلغان گرامی هستند و سبک و ماهیت این اثر، برای استفاده این گروه خاص مناسب است.

۲. آنچه در این مجموعه تقدیم مخاطبان عزیز می‌شود، همه یادداشت‌های استاد نیست، زیرا متأسفانه بخش مهمی از آن‌ها در سال‌های مختلف مفقود شده است؛ هر چند خوش بختانه همان‌ها که باقی مانده، حجم بالایی را تشکیل می‌دهد.

۳. دست‌نوشته‌های استاد، پس از حروف‌نگاری اولیه، دسته‌بندی شده و پس از تنظیم مجدد و تحقیق و مصدربایی، به مرور زمان منتشر می‌شود؛ این‌شاء‌الله.

۴. این یادداشت‌ها یک‌نواخت نیست؛ به این معنا که برخی یادداشتی آماده برای منبر است و بعضی، مطلب یا مطالبی است که سخنور باید خود، زحمت دسته‌بندی و گزینش آن را بکشد.
۵. مطالب یادداشت‌شده استاد، گاه به صورت کامل و بیشتر تلخیص بوده است. از آن‌جایی که تلخیص متن، سلیقه‌ای است، عین مطالب به صورت کامل آورده شده تا خواننده به ذوق و سلیقه خود آن را برای منبر تلخیص کند.
۶. بی‌تردید این کار تحقیقی نیز مانند موارد مشابه، خالی از عیب و نقص نخواهد بود. امیدواریم خوانندگان عزیز تذکرات خود را منتقل کنند تا در چاپ‌های بعدی اصلاح گردد.
- چهارمین جلد از این مجموعه با ارزش - که اختصاص به یادداشت‌های منبر استاد صالحی خوانساری - درباره امام کاظم علیه السلام، امام رضا علیه السلام و امام جواد علیه السلام دارد - در سه دفتر دیگر تقدیم می‌شود. بدیهی است که این جلد نیز در بردارنده همه مطالب - به ویژه مطالب تاریخی - نیست، بلکه مطالبی است که استاد به اقتضای منبر آن‌ها را یادداشت کرده‌اند.
- در پایان، زحمات محققان ارجمندی را که با این مؤسسه همکاری کردند ارج می‌نهم و نیز از دست‌اندرکاران فهیم مؤسسه بوسان کتاب قدردانی کرده، توفیقات روزافزونشان را از خدای منان خواهانیم.

مؤسسه فرهنگی «رسالة التبلیغ»

واحد پژوهش

قم، جمادی‌الأولی ۱۴۴۰